

Dnr Ju2025/00838

Till:
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia:
ju.L7@regeringskansliet.se

Svenska Röda Korsets yttrande över delbetänkandet "Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt" (SOU 2025:31)

Svenska Röda Korset har beretts tillfälle att lämna synpunkter på delbetänkandet "Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt" och vill med anledning av detta framföra följande (i för Svenska Röda Korset relevanta delar).

Sammanfattning av Svenska Röda Korsets synpunkter

- Svenska Röda Korset anser att förslaget om att Sverige ska anpassa sig till EU:s miniminivåer innebär ett steg bort från den rättssäkerhet och humanitet som tidigare kännetecknat svensk asylrätt. Sverige bör istället säkerställa en nivå av rättssäkerhet som utgår från individens behov och de krav som följer av internationella konventioner, särskilt Europakonventionen och Barnkonventionen.
- Svenska Röda Korset avstyrker förslaget att begränsa rätten till offentligt biträde i asylprocessen, då detta riskerar att allvarligt undergräva rättssäkerheten, särskilt för de mest utsatta grupperna. En sådan begränsning kan leda till fler felaktiga beslut, ökad

överklagandefrekvens och längre handläggningstider. För att säkerställa en rättssäker, effektiv och human asylprocess behöver alla asylsökande, oavsett ärendets karaktär, ha tillgång till kvalificerat juridiskt biträde genom hela processen. Detta är avgörande för att fatta korrekta beslut och för att upprätthålla förtroendet för både asylsystemet och rättsstaten.

- Svenska Röda Korset avstyrker utredningens förslag att avskaffa permanenta uppehållstillstånd, då de många negativa konsekvenserna av tidsbegränsade uppehållstillstånd, för både individer och samhället, utgör starka skäl för att Sverige bör fortsätta bevilja permanenta uppehållstillstånd. Att helt avskaffa möjligheten till permanenta uppehållstillstånd riskerar att få mycket allvarliga konsekvenser, särskilt för barn och personer med svår psykisk ohälsa. Permanenta uppehållstillstånd är en avgörande del i att skapa förutsättningar för en god etablering i samhället och en länkande process som bidrar till långsiktig stabilitet. Att fler personer tvingas leva i tillfälliga och osäkra situationer under långa perioder riskerar att få negativa effekter för både individen och samhället.
- Ända sedan permanenta uppehållstillstånd som huvudregel avskaffades och tillfälliga uppehållstillstånd infördes, har vi konsekvent betonat vikten av permanenta uppehållstillstånd för att främja integration, psykisk hälsa och stabilitet för personer på flykt. Vi ser med stort allvar på hur utredningens förslag särskilt drabbar barn.
- Svenska Röda Korset ser mycket allvarligt på att förslaget att avskaffa permanenta uppehållstillstånd får negativa konsekvenser för anhöriginvandring, då många personer inte längre kommer att kunna

utgöra anknytningspersoner. Detta innebär att deras anhöriga inte kan beviljas uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning, vilket leder till att fler personer, inklusive barn, tvingas leva åtskilda från sina familjer.

- Vi anser också att förslaget att ersätta permanenta uppehållstillstånd med möjligheten att ansöka om medborgarskap, samtidigt som kraven för medborgarskap skärps, är allvarligt problematiskt ur både rättsligt och humanitärt perspektiv. Skärpningen av kraven, som inkluderar längre hemvisttid och fler formella kriterier, gör det ännu svårare för skyddsbehövande att uppnå en permanent lösning.
- Svenska Röda Korset anser att de förväntat omfattande konsekvenserna av förslagen för skyddsbehövande kräver en mer djupgående och omfattande konsekvensanalys än vad som redovisats i utredningen. Detta är särskilt angeläget när det gäller barn och andra särskilt utsatta grupper. Hur principen om barnets bästa har beaktats behöver tydligt utvecklas med hänsyn till förslagets långtgående konsekvenser.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter för yttrandet

Svenska Röda Korsets uppdrag är att förhindra och lindra mänskligt lidande, skydda liv och hälsa och att säkerställa respekt för varje människas värde. Inom ramen för det uppdraget arbetar Svenska Röda Korset bland annat för att säkerställa respekt för internationell humanitär rätt, mänskliga rättigheter och humanitära värderingar och principer. Svenska Röda Korset har lång erfarenhet av arbete för och med människor på flykt globalt, nationellt och lokalt. Vi finns med från flyktens början i konflikt och katastrof, längs flyktens väg, till ankomsten i Sverige, asylprocessen och etableringen i samhället. Vi har under lång tid varit en aktiv del av och nära följt den svenska

migrations- och asylpolitiken likväl som utvecklingen på europeisk och global nivå.

Vår nationella verksamhet kring asyl och migration utgår primärt genom vår migrationsrådgivning. Verksamheten bemannas av migrationsrådgivare och jurister med bred kompetens inom migration och juridik och erbjuder kvalificerad rådgivning inom efterforskning av försvunna familjemedlemmar, familjeåterförening, asyl och övriga migrationsrelaterade frågor så som socialrätt, förvar och stöd och råd efter avslag och vad som gäller inför ett eventuellt återvändande. Hit vänder sig asylsökande och migranter, och även andra, till exempel frivilliga från Röda Korset och andra organisationer, kommun- och regionanställda, offentliga biträden, vård- och skolpersonal, företrädare för andra organisationer och enskilda som kommer i kontakt med asylsökande och migranter. Därigenom förses Svenska Röda Korset med erfarenheter och problembeskrivningar som blir en viktig del av vårt evidensbaserade påverkansarbete.

Inom hälso- och sjukvårdsområdet bedriver Svenska Röda Korset fem behandlingscenter för krigsskadade och torterade samt en vårdförmedling för papperslösa och andra migranter som faller utanför det offentliga skyddsnätet. Svenska Röda Korset driver ett kompetenscenter för tortyr- och krigsskaderehabilitering tillsammans med Röda Korsets Högskola som även bedriver forskning kring effekter av flykt och migration på psykisk hälsa.

Svenska Röda Korsets synpunkter på utredningens förslag

7.6 Utredningens förslag om kompletterande bestämmelser när det gäller tillhandahållande av rättslig rådgivning, rättsligt bistånd och biträde

Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag som skapar en rättssäker och effektiv asylprocess som samtidigt begränsar statens kostnader. Den har enligt direktiven utgått från EU:s miniminivå för kostnadsfri rättslig

rådgivning och bistånd, men bedömt att reglerna i vissa fall bör avvika från denna nivå. Trots vissa avvikelser innebär förslaget en betydande minskning av den rättsliga rådgivning och det stöd som asylsökande idag har rätt till under asylprocessen.

Utredningen föreslår att rätten till kostnadsfri rättslig rådgivning för asylsökande ska säkerställas genom att ett offentligt biträde förordnas i samband med registreringen av asylansökan. Detta gäller dock endast om det inte står klart att en annan medlemsstat är ansvarig för prövningen eller för att fastställa vilken medlemsstat som ska ta ansvar. Statens kostnadsansvar för offentliga biträden ska som regel begränsas till den kostnadsfria rådgivning som de aktuella EU:s förordningarna föreskriver.

Förslaget innebär att en asylsökande inte längre har rätt till ett offentligt biträde som företräder sökanden under själva asylutredningen eller som utarbetar inlagor till Migrationsverket, eller vidtar andra åtgärder på sökandens vägnar under Migrationsverkets handläggning. Rätten till offentligt biträde begränsas i stället till två områden:

- 1- det inledande administrativa och informativa förfarandet, inklusive information om rättigheter och skyldigheter, samt
- 2- bistånd vid inlämnandet av ansökan.

Enligt förslaget ska tidsgränser införas för den kostnadsfria rättsliga rådgivningen, som begränsas till en timme. Migrationsverket får dock bevilja ytterligare en timme om det finns särskilda skäl. Vid överklaganden av beslut om överföring enligt asyl- och migrationshanteringsförordningen ska rätten till kostnadsfritt rättsligt bistånd och biträde uteslutas om överklagandet bedöms sakna rimliga utsikter till framgång.

Svenska Röda Korsets synpunkter

Svenska Röda Korset avstyrker förslaget att begränsa rätten till offentligt biträde i asylprocessen, eftersom det allvarligt riskerar att undergräva rättssäkerheten och leda till felaktiga beslut som kan strida mot principen om *non-refoulement*. Förslaget innebär en tydlig försämring av asylsökandes möjlighet att få en rättssäker och korrekt prövning, särskilt genom att minska deras möjligheter att redogöra för alla relevanta omständigheter i sina ärenden. Detta gäller särskilt de mest utsatta grupperna, såsom barn, personer med psykisk ohälsa, tortyröverlevare och individer med funktionsnedsättningar, som ofta har svårt att själva driva sina ärenden eller formulera sina skyddsskäl utan kvalificerat juridiskt stöd.

Vi avstryker förslaget att begränsa rådgivningen till en eller två timmar då detta enligt vår bedömning är klart otillräckligt för att hantera komplexiteten i migrationsärenden, som både juridiskt och faktamässigt ofta är mycket komplicerade. Många asylsökande vi möter i våra verksamheter bär på trauman och befinner sig i en utsatt situation som kräver både tid och trygghet för att kunna redogöra för sina skyddsskäl. Förslaget riskerar således att ytterligare försvåra deras möjlighet att framföra sina skäl på ett korrekt och fullständigt sätt, vilket i sin tur kan leda till felaktiga beslut och allvarliga konsekvenser för individernas liv och säkerhet. Det är särskilt oroande att detta kan innebära en ökad risk för att relevanta omständigheter inte framkommer eller bedöms korrekt, vilket kan resultera i beslut som innebär att personer med skyddsbehov avvisas till länder där de riskerar förföljelse eller allvarliga övergrepp.

Vi välkomnar utredningens bedömning att det finns skäl att frånga EU:s miniminivå gällande regler för rättsligt biträde. Samtidigt anser vi att förslagen inte går tillräckligt långt för att säkerställa en rättssäker och effektiv asylprocess. Begränsningarna riskerar att förskjuta tyngdpunkten i asylprocessen till domstolsnivå, vilket leder till längre handläggningstider,

fler återförvisningar och en ökad belastning på rättsväsendet. Detta är varken rättssäkert eller processekonomiskt försvarbart och skapar dessutom en ökad utsatthet för individer som ofta befinner sig i livsavgörande situationer.

Vi är särskilt kritiska till att förslaget inte inkluderar en ventilbestämmelse för särskilt komplicerade ärenden. En sådan ventil är nödvändig för att säkerställa rättssäkerheten och minska antalet återförvisade mål till Migrationsverket. Utan denna ventil riskerar asylsökande i komplexa ärenden, som ofta kräver mer tid och utredning, att inte få sina skäl korrekt bedömda. Detta är särskilt allvarligt för grupper som ensamkommande barn, tortyröverlevare och andra sårbara individer, där behoven av tid och stöd är större än vad förslaget tar hänsyn till.

Vi ser också mycket allvarligt på att förslaget inte presenterar någon särskild reglering för ensamkommande barn. Att lägga ansvaret för att säkerställa barnets rättigheter i asylprocessen på en god man, som inte har krav på juridisk kompetens, är inte tillräckligt. I Sverige har ensamkommande barn som söker asyl alltid tilldelats offentligt biträde, vilket är en förutsättning för att de ska kunna föra sin talan på ett rättssäkert sätt. Utredningens förslag är enligt vår uppfattning svårförenligt med principen om barnets bästa och barnkonventionens övriga bestämmelser.¹ Även barn i familj riskerar att påverkas negativt, då deras möjlighet att få stöd i att styrka barnspecifika asylskäl redan idag är en stor utmaning. Förslaget riskerar att förvärpa denna

¹ Till exempel barnkonventionens art 12 rätt att komma till tals, art 3 barnets bästa, art 22 rätt till skydd och stöd för barn på flykt. [FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar Nr 6 Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet, punkt 21. Gemensam allmän kommentar Nr 23 \(2017\) av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter och Nr 22 \(2017\) av FN:s kommitté för barnets rättigheter om de allmänna principerna rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration, punkt 36](#)

situation ytterligare, vilket FN:s barnrättskommitté tidigare har påtalat i sin specifika rekommendationer till Sverige.²

Vi noterar även att de föreslagna begränsningarna kan leda till en försämrad kvalitet på det juridiska ombudsarbetet. Korta tidsramar och begränsat ekonomiskt utrymme riskerar att avskräcka kvalificerade jurister från att ta sig an dessa ärenden. Det finns redan idag brister i den rättsliga kvaliteten hos offentliga biträden, vilket bland annat har lyfts fram av Riksrevisionen.³ Dessa brister riskerar att förvärras om kompetenta jurister avstår från att ta sig an denna typ av ärenden på grund av otillräckliga förutsättningar att utföra sitt arbete.

Enligt förslaget ska rätten till kostnadsfritt rättsligt bistånd och biträde vid överklagande av beslut om överföring uteslutas om ärendet bedöms sakna rimliga utsikter till framgång. Vi anser att det i dessa fall krävs en tydlig definition av vad som avses med "rimliga utsikter till framgång" samt en transparent redovisning av de kriterier som tillämpas vid denna bedömning. Det bör särskilt uppmärksammas att personer i utsatta situationer – exempelvis individer med psykisk eller fysisk ohälsa – riskerar att inte själva kunna framföra relevanta omständigheter som kan ha avgörande betydelse för om en överföring enligt asyl- och migrationshanteringsförordningen bör genomföras. Utan tillgång till juridiskt biträde finns en reell risk att deras rättigheter inte tillvaratas på ett tillfredsställande sätt.

Ytterligare en konsekvens av förslaget värt att uppmärksamma är att det framöver inte ska förordnas offentliga biträden i ärenden om återkallande av internationellt skydd, vilket i förekommande fall alltså även omfattar frågan om utvisning. I de fall Migrationsverket fattar ett återkallandebeslut

² [FN:s barnrättskommittés allmänna rekommendationer till Sverige feb 2023, punkt 42 \(a\)](#)

³ [Lämpligt biträde med rätt ersättning – hanteringen av offentliga biträden i migrationsärenden | Riksrevisionen](#)

ankommer det däremot på myndigheten att informera utlänningen om dennes rätt att begära kostnadsfritt bistånd och biträde för att överklaga beslutet. Om sökanden dock redan tillhandahållits två timmars rättslig rådgivning under Migrationsverkets initiala handläggning av asylansökan finns det dock inte någon rätt till ytterligare kostnadsfri rättslig rådgivning vid den kompletterande utredningen, trots att förordnandet fortfarande gäller.

8.5 Utredningens förslag om hur permanenta uppehållstillstånd ska utmönstras för vissa grupper

Utredningen föreslår att det etableras en ordning med enbart tidsbegränsade uppehållstillstånd för flyktingar, alternativt skyddsbehövande, vidarebosatta (kvotflyktingar), varaktigt bosatta samt för utlänningar som beviljas uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter och vid vissa verkställighetshinder. Detta sker genom att bestämmelserna om permanent uppehållstillstånd för ovan nämnda grupper och för deras anhöriga upphävs. Det föreslås ett införande av bestämmelser om tidsbegränsade uppehållstillstånd för kvotflyktingar och varaktigt bosatta som i dag beviljas permanent uppehållstillstånd vid det första beslutstillfället. Som regel kommer personer ur berörda grupper att kunna vara anknytningsperson om det finns välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd.

Svenska Röda Korsets synpunkter

Svenska Röda Korset avstyrker utredningens förslag om utmönstring av permanenta uppehållstillstånd. Vi anser att de många negativa konsekvenserna av tidsbegränsade uppehållstillstånd, både för individer och samhället, utgör starka skäl för att Sverige bör fortsätta bevilja permanenta uppehållstillstånd.

Psykisk hälsa

Ända sedan permanenta uppehållstillstånd som huvudregel avskaffades och förslag om tillfälliga uppehållstillstånd infördes, har vi konsekvent betonat att

permanent uppehållstillstånd är avgörande för att främja integration, psykisk hälsa och långsiktig stabilitet för personer på flykt. Svenska Röda Korset genomförde en utvärdering av den tillfälliga lagens humanitära konsekvenser där resultaten visade att möjligheten till permanent uppehållstillstånd har stor betydelse för den psykiska hälsan hos dem som beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Personer med tidsbegränsade tillstånd upplever ofta hög stress och oro över sin framtid, då det är osäkert om de får stanna i landet när tillståndet löper ut. De korta tidsbegränsade tillstånden försvårar även integrationen, exempelvis genom att skapa tvekan kring att investera i högre studier och lära sig språket när framtiden i Sverige är oviss.⁴ Vi möter även individer i vår verksamhet som avstår från utbildning eftersom de antingen behöver, eller upplever att de behöver, ha en fast anställning vid omprövning av sitt uppehållstillstånd. Detta skapar en inlåsningsseffekt där personer stannar kvar i lågkvalificerade arbeten, trots ambition och potential att vidareutbilda sig.

Ett flertal forskningsstudier visar också att den psykiska hälsan och välbefinnandet är sämre hos personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd jämfört med personer med permanenta uppehållstillstånd.⁵ Tidsbegränsade uppehållstillstånd skapar osäkerhet och minskar individens känsla av kontroll över sin livssituation, vilket i sin tur försvårar etablering, självförsörjning och försvårar möjligheten att skapa varaktiga lösningar för människor på flykt.

Personer som lider av trauman från väpnad konflikt, tortyr och flykt

I vårt remissyttrande avseende förslaget till den tillfälliga lagen lyfte vi särskilt farhågor kring att införandet av tidsbegränsade uppehållstillstånd

⁴ Svenska Röda Korset (2018) *Humanitära konsekvenser av den tillfälliga utlänningslagen*

⁵ Journal of Psychiatric Research Volume 179, November 2024, Pages 133-140 *The impact of temporary residence permit on symptom severity and treatment outcome among refugees with PTSD*; *Smer rapport 2020:6*; Lind, Jacob, Christina Hansen, and Nadeen Khoury. 2023. *The Impact of Temporary Residence Permits on Young Refugees' Abilities to Build a Life in Sweden*. *Social Sciences* 12: 143. <https://doi.org/10.3390/socsci1203014>; *Waiting and the Temporalities of Irregular Migration* Edited by Christine M. Jacobsen, Marry-Anne Karlsen and Shahram Khosravi, 2021

skulle komma att leda till allvarliga konsekvenser för personer som lider av trauman från väpnad konflikt, tortyr och flykt.⁶ Sedan dess har vi bevittnat konsekvenserna av detta i våra verksamheter och ser att situationen är lika aktuell idag. Personer som utsatts för svåra trauman på grund av tortyr, krig eller svåra flyktupplevelser är extra utsatta eftersom just denna grupp är i särskilt behov av stabilitet och trygghet för bättre mental hälsa. Barn och unga är särskilt utsatta och vi ser hur ovissheten för dem leder till psykisk ohälsa och otrygghet. Vår erfarenhet visar att det är svårare att genomföra traumabehandlingar för personer utan en stabil livssituation, särskilt när oro för återsändande försvårar bearbetning av tidigare upplevelser. Traumatisering är en kumulativ process där postmigrationsfaktorer i mottagarlandet kan bidra till att sjukdom, såsom PTSD, utvecklas trots att de hade kunnat undvikas. Dessa faktorer kan också försvåra både självständigt tillfrisknande och möjligheten till effektiv vård, vilket kan leda till långvariga hälsokonsekvenser som påverkar individen under resten av livet. Psykiatrin avstår ibland från behandling med hänvisning till osäkerhet om personens uppehållstid, vilket ökar risken för depression och PTSD. Även personer med tillfälliga uppehållstillstånd som faktiskt får vård påverkas negativt av den stress och oro som osäkerheten kring framtida vårdmöjligheter skapar. Denna oro är skadlig i sig och bidrar dessutom till att många väntar längre med att söka vård, vilket inte bara påverkar individens hälsa negativt utan också innebär negativa konsekvenser för samhället i stort. Tidsbegränsade uppehållstillstånd försvårar inte bara behandling utan skapar också osäkerhet som påverkar etablering och självförsörjning negativt.

Barns särskilda situation

Vi anser att förslaget riskerar att drabba barn särskilt hårt eftersom möjligheten att beviljas permanent uppehållstillstånd är en viktig förutsättning för att skapa hållbara lösningar och ge barn möjlighet att växa

⁶ [Remissvar En långsiktigt hållbar migrationspolitik | Röda Korset](#)

upp i trygghet och säkerhet. Att leva som barn i en tillfällig och oviss tillvaro, utan chans till en permanent fristad inom rimlig tid, slår oproportionerligt hårt och bidrar till psykisk ohälsa och otrygghet. Barn och unga är en särskilt utsatt grupp, och osäkerheten kring deras framtid påverkar deras välmående negativt. Vi anser att barnkonventionens grundläggande princip om barnets bästa behöver tydligare belysas i förslagets utformning, inklusive en motivering av hur avskaffandet av permanenta uppehållstillstånd kan anses förenligt med denna princip. Eftersom barnkonventionen är svensk lag bör det särskilt säkerställas att bestämmelserna i konventionen efterlevs. Vi anser således att det bör införas en ventilbestämmelse som möjliggör avsteg från huvudregeln om tidsbegränsade uppehållstillstånd, så att permanenta uppehållstillstånd kan beviljas om detta är nödvändigt för att säkerställa barnets bästa. En sådan bestämmelse skulle vara nödvändig för att undvika att barn, som trots att de spenderat många av sina formativa år i Sverige, riskerar att utvisas när de fyllt 18 år eftersom ett skyddsbehov varit hänförligt till att de var minderåriga vid tidpunkten för beviljandet av tillståndet, se även vidare 8.6.

Kvotflyktingar

Vidare anser Svenska Röda Korset att förslaget om att avskaffa permanenta uppehållstillstånd för kvotflyktingar saknar en välgrundad analys och motivering i förhållande till skyldigheten enligt vidarebosättningsförordningen att erbjuda en varaktig lösning. Detta betonas i UNHCR:s definitionen av vidarebosättning där permanent uppehållstillstånd erkänns som en viktig del av processen.⁷ Kvotflyktingar betraktas som de mest utsatta skyddsbehövande och ska därför garanteras en hållbar och varaktig lösning. Vi ställer oss frågande till om tidsbegränsade uppehållstillstånd kan uppfylla detta krav, och menar att detta snarare riskerar att skapa onödigt oro och försämrade möjligheter för en framgångsrik

⁷ [UNHCR Resettlement Handbook](#)

etablering i det svenska samhället. Utredningen hävdar att en ordning med enbart tidsbegränsade uppehållstillstånd för kvotflyktingar, baserat på nuvarande statistik, sannolikt skulle innebära att de flesta tillstånd förlängs vid ansökningar om förlängning. Detta är dock ingen garanti, särskilt med tanke på att migrationslagstiftningen förändras i grunden vilket kan innebära förändringar i framtiden. Vi anser att förslaget riskerar undergräva nuvarande system för vidarebosättning. Förutom att detta innebär onödigt lidande för individen, bör även den betydande arbetsbördan och resursåtgången för Migrationsverket i hanteringen av kvotflyktingar.

8.6 Vissa frågor om uppehållstillstånd på grund av anknytning

Svenska Röda Korset ser mycket allvarligt på de konsekvenser som kommer att följa på utmönstringen av permanenta uppehållstillstånd när frågan är om anhöriginvandring för de grupper som berörs av nuvarande förslag. Förslaget innebär att dessa personer inte kommer att kunna utgöra anknytningspersoner enligt de bestämmelser som berörs, vilket i sig innebär att deras anhöriga inte kommer att kunna beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning till familjemedlemmen i Sverige. Som utredningen själv konstaterar rör två av de bestämmelser som påverkas barns rätt att leva och utöva umgänge med föräldrar, det vill säga otvivelaktigt ett sådant familjeliv som skyddas av artikel 8 i Europakonventionen.

Svenska Röda Korset kan vidare konstatera att nuvarande förslag föregår den parallella utredningen avseende en översyn av det svenska regelverket för att bevilja uppehållstillstånd på grund av anknytning eftersom förslaget i princip omöjliggör anhöriginvandring för de grupper som berörs. Svenska Röda Korset vänder sig vidare mot utredningens slutsats att det tidigare bedömts att det som huvudregel inte kan anses strida mot något svenskt konventionsåtagande att inte bevilja uppehållstillstånd när anknytningspersonen är en utlänning som beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som t.ex. skyddsbehövande. Denna jämförelse kan inte låta

sig göras eftersom det tidigare funnits en möjlighet till anhöriginvandring om anknytningspersonen beviljats ett permanent uppehållstillstånd, vilket nu alltså inte kommer att vara möjligt.

Svenska Röda Korsets position är att alla som har levt i en stadigvarande relation ska ges rätt till familjeåterförening. Redan idag ser vi att detta är långt ifrån fallet, vilket beror på att möjligheterna för anhöriginvandring och rätten till familjeliv är mycket begränsade både juridiskt och praktiskt. På grund av nuvarande förslag om att utmönstra permanenta uppehållstillstånd kommer fler personer än idag vara tvungna att leva utan sina anhöriga, däribland barn.

Vi vill vidare särskilt lyfta fram följande situationer som vi idag möter i våra verksamheter och som kommer att öka som konsekvens av nuvarande förslag att utmönstra permanenta uppehållstillstånd.

Redan idag ser vi att barn, som tidigare beviljats uppehållstillstånd på grund av anknytning till sina föräldrar, riskerar att utvisas när de blir myndiga om de ännu inte erhållit permanenta uppehållstillstånd. Detta eftersom den tidigare grunden till uppehållstillståndet, anknytning till förälder, inte längre finns kvar i och med att myndighetsåldern uppnåtts. Nuvarande förslag kan därmed komma att innebära att barn som vistats i Sverige under många år riskerar utvisning i större utsträckning än idag, trots att de spenderat många av sina formativa år i landet. I ljuset av detta och mot bakgrund av att två av de bestämmelser som direkt påverkas av förslaget omfattar barn anser vi att det är anmärkningsvärt att förslaget saknar en omfattande barnkonsekvensanalys.

Som Svenska Röda Korset påtalade redan i samband med införandet av den tillfälliga lagen ger tidsbegränsade uppehållstillstånd upphov till stora humanitära konsekvenser för barnfamiljer där ett barn har beviljats uppehållstillstånd i Sverige och resterande familj härfter ansöker om familjeåterförening. Detta har i praktiken kommit att tillämpas som att barnet i Sveriges förälder/föräldrar beviljas tillstånd, medan förekommande syskon

samtidigt får avslag. Detta eftersom en förälder med tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av anknytning inte kan utgöra en anknytningsperson. De personer vi möter i våra verksamheter vittnar om inhumana val som de står inför, att antingen lämna sina barn i ursprungsländerna för att återförenas med barnet i Sverige eller det motsatta. Oavsett hur föräldern väljer att agera kommer ett eller flera barn att tvingas leva utan sin förälder. För att familjen ska kunna leva tillsammans som en helhet är föräldern därmed i princip beroende av ett permanent uppehållstillstånd, en möjlighet som nu går förlorad i och med förslaget som presenterats.

Enligt utredningen finns det redan med nuvarande regler en viss risk för att enskilda bedömningar avseende aktuella bestämmelser kan komma i konflikt med ett svenskt konventionsåtagande. Vid en prövning av om så är fallet anser utredningen att den nuvarande möjligheten att framöver beviljas permanent uppehållstillstånd bör vara av begränsad betydelse. Som framgått av ovan exempel från våra verksamheter delar vi inte den senare bilden, utan snarare att den kommer att öka risken för bedömningar i strid med svenska konventionsåtaganden. Utredningen anser vidare att den nuvarande ventilbestämmelsen i 5 kap. 3 a § tredje stycket tre är tillräcklig för att detta ska undvikas och hänvisar vidare till möjligheten att beviljas uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 6 § för barn som redan befinner sig i Sverige. Inte heller denna bild delas av Svenska Röda Korset. Detta då båda bestämmelserna kommit att tillämpas oerhört restriktivt i praxis och sällan anses vara uppfyllda för att uppehållstillstånd ska kunna beviljas.

9. Ändringar i lagen om svenskt medborgarskap

Enligt utredningens uppfattning signalerar föreslagen ordning, att det är hemvist och samhörighet med Sverige som främst ska ligga till grund för förvärv av svenskt medborgarskap. En utlänning som uppfyller kravet på hemvist och har välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd

ska därför, förutsatt att övriga förutsättningar är uppfyllda, ha möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap.

Vi anser att utredningens förslag att ersätta permanent uppehållstillstånd med möjligheten att ansöka om medborgarskap, samtidigt som kraven för medborgarskap skärps, är allvarligt problematiskt ur både ett rättsligt och humanitärt perspektiv. De nya föreslagna kraven för att beviljas svenskt medborgarskap inkluderar bland annat en förlängd hemvistid på minst åtta år, krav på egenförsörjning, hederligt levnadssätt samt prov på kunskaper om svensk kultur och samhälle. Dessa skärpta krav leder till att många skyddsbehövande riskerar att ställas inför en lång, osäker och svår väntan, där möjligheten till en permanent lösning skjuts långt fram i tiden, om den ens blir möjlig att uppnå. Den föreslagna ordningen slår särskilt hårt mot redan utsatta grupper, såsom personer med sjukdomar, funktionsnedsättningar, äldre, individer med psykisk ohälsa samt kvinnor, som generellt har lägre anställningsgrad och därmed riskerar att få svårare att uppfylla kraven.

14. Analys av förslagets konsekvenser

Svenska Röda Korset anser att de förväntat omfattande konsekvenserna av förslagen för skyddsbehövande kräver en mer djupgående och omfattande konsekvensanalys än vad som hittills redovisats i utredningen. Detta är särskilt angeläget när det gäller barn och andra särskilt utsatta grupper. Svenska Röda Korset vill även understryka vikten av att en konsekvensanalys bygger på välgrundade förslag baserade på evidens och beprövad forskning.

Vidare saknas i analysen en sammantagen bedömning av hur förevarande utredningsförslag förhåller sig till övriga utredningar på migrationsområdet. Konsekvenserna av samtliga förslag behöver utredas närmare och utifrån ett helhetsperspektiv. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av omfattningen av pågående utredningar inom området och dess omfattande konsekvenser för asylsökande och personer som beviljats uppehållstillstånd.

Postmigratorisk stress

Analysen kring konsekvenser för särskilt utsatta grupper är mycket begränsad vilket är särskilt allvarligt mot bakgrund av att målgruppen berörs särskilt hårt av samtliga förslag. Konsekvensbedömningen anser Svenska Röda Korset i detta sammanhang bör inkludera en analys av hur utredningens förslag kan leda till ökad postmigratorisk stress som kan påverka psykisk hälsa och i förlängningen även samhällsutveckling. Genom forskningen ser vi att omständigheter i ett mottagarland är avgörande för mående efter flykt. Forskning visar att mottagandefaktorerna är åtminstone lika viktiga som premigratoriska traumaupplevelser för att förklara psykisk ohälsa. Från att forskningen tidigare hade ett större fokus på traumatiska flyktupplevelser har fokus flyttats mer till hur hela processen kring krigsupplevelser, flykt och att komma till ett nytt land – påverkar individen. Istället för trygghet i mottagarlandet finns en mängd belastande omständigheter som påverkar den psykiska hälsan. Postmigratorisk stress kan kopplas till en ökad psykisk ohälsa och andra konsekvenser som ökad social isolering, sämre ekonomisk situation, sämre språkinläring och större vårdbehov över tid. Förutsättningarna att fungera blir sämre på olika områden i livet: i familj, i sociala sammanhang, sysselsättning och aktivt deltagande i samhället.

Barns rättigheter

Vidare vad gäller barns rättigheter ser vi allvarligt på avsaknad av en grundläggande barnkonsekvensanalys. Detta mot bakgrund av att utredningen särskilt påpekar att förslagen i den mån de berör barn innebär allvarliga försämringar ur ett barnrättsperspektiv. Utredningen konstaterar enbart att förslagen i dessa delar inte står i strid med bestämmelserna i barnkonventionen men utan motiveringar till påståendet. Vi anser att samtliga förslag i utredningen drabbar barn särskilt hårt och allvarligt, både direkt och indirekt. Därför är det absolut nödvändigt att genomföra en grundlig analys

av barnets bästa för att säkerställa att förslagen är nödvändiga, proportionerliga och ändamålsenliga.

Internationella åtaganden

När det gäller internationella åtaganden saknas hänvisningar till flera konventioner som Sverige är förpliktigt att följa och som är relevanta i detta sammanhang. Dessutom saknas en internationell utblick samt jämförelser med andra länders erfarenheter och en analys av hur liknande förslag har fungerat i praktiken med avseende på att uppnå de avsedda målen.

Konsekvenser för civilsamhället

Slutligen vill vi påtala avsaknaden av en konsekvensanalys av hur förslagen kan påverka civilsamhällets roll och arbete. Utredningen betonar exempelvis att den kostnadsfria rättsliga rådgivningen är begränsad till specifika skeden och inte ska förväxlas med sökandens möjlighet att på egen bekostnad anlita juridisk rådgivning under hela processen. Genom att begränsa den kostnadsfria rådgivningen lämnas asylsökande i praktiken utan tillräckligt stöd i andra delar av processen, vilket skapar ett tomrum som civilsamhället ofta förväntas fylla. Detta riskerar att lägga en orimlig börda på civilsamhällets aktörer och samtidigt äventyra rättssäkerheten för de mest utsatta. Denna begränsning tydliggör hur civilsamhällets roll återigen aktualiseras, då det ofta är dessa aktörer som förväntas täcka upp för behov som staten inte längre tillgodoser. Detta innebär en utveckling där civilsamhället riskera få bära en oproportionerligt stor belastning, vilket både riskerar att undergräva rättssäkerheten och försvaga stödet till de mest utsatta.

SVENSKA RÖDA KORSET

Ulrika Modéer
Generalsekreterare